

Henki ja elämä Meän Talolla – Yhteistä työtä yhteisin resurssein Meri-Lapissa

Sanna Viinonen, YTM, projektipäällikkö / lehtori, Osallisuus ja toimintakyky, Lapin ammattikorkeakoulu

Arja Prykäri, sosiaalihoaja / työnohjaaja, toiminnanjohtaja, Meän Talo Tornio

Marjukka Rasa, YTT, projektityöntekijä / yliopettaja, Osallisuus ja toimintakyky, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: resurssit, alueellinen yhteistyö, kehittämisprojektit

Johdanto

Lapin hyvinvointialueella sosiaali- ja terveysalan rekisteröityneitä yhdistyksiä oli vuonna 2022 361 kappaletta. Lukuun sisältyvät eläkeläisyhdistykset sekä työllisyyden ja työllistymisen edistämisen alalla toimivat yhdistykset. Valtakunnallisesti tämä tarkoittaa 4 % kaikista sosiaali- ja terveysalan yhdistyksistä. (Järjestöbarometri 2022, 19). Käsittelemme tässä kirjoituksessa kehittämishankeyhteistyötä paikallisen yhdistyksen, Meän Talon ja Lapin AMK:n välistä kehittämis-yhteistyötä resurssien ja niiden välisten rajapintojen hyödyntämisen näkökulmasta.

Resurssien rajapinnat

Meän Talo on Tornion keskustassa toimiva matalankynnyksen avoin kohtaamispaikka kaikille alueen ihmisille. Talo on osa Tornion Asuntopalvelusäätiö sr:n toimintaa. Meän talolla työskentelee palkattuja, palkkatuella ja työkokeilussa työskenteleviä henkilöitä. Meän talolla toimii myös runsaasti vapaaehtoisia, jotka koulutetaan osana talon säännöllistä toimintaa. Vapaaehtoisia välitetään avuntarvitsijoille Tornion seudulle esimerkiksi tueksi asiointiin. Meän talo on myös avoinna lauantaisin ja juhlapyhinä vapaaehtoisvoimin. Talo on paikallisesti yhteistyöorganisoitunut ja talolta tehdään tiivistä yhteistyötä muiden paikallisten yhdistysten

kanssa. Lapin AMK ja Meän talo ovat toteuttaneet aiemmin yhteistyössä muun muassa [Touri Michille \(lapinamk.fi\)](#) -hanketta

Henki ja elämä -luonto toipumisen lähteenä -hanke on Euroopan sosiaalirahaston rahoittama osallisuuden tukemisen ja köyhyyden torjunnan hanke. Hankkeen tavoitteena on muun muassa edistää työelämän ulkopuolella olevien sekä työttömien työikäisten mielenterveyskuntoutujien toipumisprosesseja luontoperustaisten menetelmien avulla. Lapin AMK on hankkeen päätoteuttaja. Hankkeessa on kehitetty ja kokeiltu luontoperustaiseen toimintaan liittyviä toimintatapoja yhdessä yhdistysten ja sosiaalista kuntoutusta tarjoavien yritysten kanssa Kemi-Tornion, Rovaniemen ja Oulun seutukunnissa. Meän Talo on yksi hankkeen yhdeksästä yhteistyökumppanista.

Näkymiä kestävien resurssien tulevaisuuteen

Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys kuvaa julkaisussaan Yhdessä oppien asiantuntijuutta jakaen (2017) näkymiä oppilaitosten ja sosiaali- ja terveysalojen yhdistysten tulevaisuuteen. Molempia toimijoita koskettavat suuret ja pienet muutokset liittyivät toimintaympäristöihin sekä rahoitukseen ja laajemmin sosiaali- ja terveysalojen palveluiden järjestämisen ja hallinnoinnin tapoihin. Yhteistyö ja kumppanuudet ovat tärkeä resurssi ja osana tulevaisuuden muutoksiin sopeutumista. (Ahola & Myllykangas 2017, 16.) Henki ja elämä -hankkeessa olemme yhteistyöllä tarkastelleet nykyresursseja ja valmistautuneet yhteistyötä tiivistämällä tulevaisuuteen Kemi-Tornion ja Rovaniemen seutukunnissa. Tulevaisuudessa, kuten tänä päivänäkin jo, järjestöjen rooliksi todettiin muun muassa julkisten palveluiden täydentäminen. Järjestöjen erityisenä resurssina ovat läheisyys ja saavutettavuus. Oppilaitoksille tulevaisuuden tehtävänä nähtiin näiden muutosten huomioiminen koulutuksen sisällöissä. (Kellokumpu 2017, 70.)

Kolmannen sektorin toimijoiden rooli sosiaali- ja terveysalalla on muutoksessa järjestöjen toiminnan ammattimaistuuessa sekä markkinaehtoisen kilpailun lisääntymisen haastaessa järjestöjä. Järjestörakenne myös tiivistyy ja uusi ns. neljäs sektori on syntynyt. (kts. Ruuskanen ym. 2020; Lahdenperä 2023;) Järjestöt joutuvat pohtimaan paikkaansa oman itsenäisen toimijuutensa ja rahoittajien intressien välissä. Autonomian ja rahoituksen suhteen haasteena on toiminnan suuntautuminen rahoittajan yksityiskohtaisessa ohjauksessa erilaisten projekti- ja erityisavustusten mukaiseksi. Järjestöjen itsenäisiä mahdollisuuksia määritellä toimintansa

tavoitteita ja toimia parhaaksi katsomallaan tavalla vaarantaa myös tiukka tavoitteiden ja tuloksellisuuden arviointi. (Ruuskanen ym. 2020, 67.)

Meän talon ja Lapin AMK:n yhteistyö hankkeessa koottiin ensisijaisesti olemassa olevien resurssien pohjalle. Hankkeen resurssi ja kehittämistavoitteet käytiin läpi pohtien sitä, miten toiminta rikastuttaisi ja loisi pysyvää pohjaa Meän talon toiminnalle ja samanaikaisesti tukisi hankkeen kehittämistavoitteita. Kehittämisyhteistyö Meän Talon kanssa sujui alusta lähtien hyvin. Työntekijät olivat kiinnostuneita ja sitoutuneita kehittämissuunnitelmaan. Hankkeen tuoma hyöty nähtiin alkumetreiltä saakka konkreettisesti hyödyttävän myös Meän talon kävijöitä sekä talon toimintaa pidemmällä aikavälillä. Kehittämistoimintaan liittyvä taloudellinen resurssi, kuten esimerkiksi kuljetukset sekä ostopalveluyritysten tuoma osaaminen kiinnitettiin toimintaan siten, että se vahvistaa olemassa olevaa osaa osaamista, mutta myös luo uutta. Hankkeen myötä taide- ja luontoperustainen työ on monipuolistunut ja osaaminen on kehittynyt erityisesti luontoympäristöissä toimimisen osalta.

Yhteistyö on pitkänmatkan juoksua

Koronatilanteen vuoksi tarve ennakoitiin ja muutokseen reagoimiseen on ollut lähes jatkuvaa hankkeen aikana. Onnistuneen yhteistyön ja uuden tulevaisuuden luomisen perustana ovat olleet yhteisesti koettu ja jaettu tilanne, sekä inhimilliset, taloudelliset ja aineelliset resurssit, joita on hyödynnetty resurssiviisaasti.

Resurssiviisas työskentely kehittämishankkeessa käynnistyy jo hankkeen varhaisessa suunnitteluvaiheessa. Osallisten on tunnistettava oma paikka alueen toimijoiden joukossa ja nähtävä sekä oman että tulevan hankekonsortion ja rahoitusinstrumentin mahdollisuudet avoimesti ja ennakkoluulottomasti. Henki ja elämä -hankkeessa osapuolten perinteiset resurssit: työntekijöiden osaaminen ja kokoonpano sekä paikallinen vakiintunut toiminta ja toimitilat olivat kohtuullisesti koossa. Sosiaalisena ja inhimillisenä resurssina yhteistyössä tunnistettiin myös pitkä ja perinteinen toiminta alueella sekä kehittämishaluiset henkilöt hankkeen piirissä. Jotta hanketyö on linjakasta ja etenee suunnitelmallisesti, sitä on ennakoitava ja säädeltävä erityisesti inhimillisten resurssien osalta siten, että hankkeen kehittämistyö uppoaa sujuvasti järjestön tavoitteisiin ja olemassa olevaan toimintaan hyvin. Toiminnalle ja yhteistyölle on myös luotava näkymä hankkeen päättymisen jälkeen.

Järjestökentän motivaatiota, tahtoa ja halua osallistua hanketyöhön on syytä arvostaa, vaalia ja pohtia hanketta suunnitellessa, sen aikana ja myös tulevaisuudessa. Resurssiviisas toimija voi

tarkastella yhteistyötä ja siihen ryhtymistä esimerkiksi Ryan ja Decin (1985) tunnetun itseohjautuvuusteorian avulla, jossa on kuvattu ihmiselle kolme psykologista perustarvetta: omaehtoisuus, kyvykkyyden osoittaminen, ja yhteenkuuluvuus. Teorian mukaan näiden tarpeiden täyttyminen on oltava läsnä, jotta yksilötasolla syntyy sisäistä motivaatiota toimintaan ja muutokseen. Mielestämme itseohjautuvuusteoriaa voi hyödyntää resurssiajattelun pohjana ja yhteistyön pontimena myös hanketyössä. Kyse tällöin on yhteistyön vaalimisesta hanketyössä pidemmällä aikavälillä.

Yhteiset jaetut arvot, sopimukset ja sovittu käytäntö hankepuutteissa varmistaa sujuvan ja toiminnan ja kehittämistyön. Tavoitteet ja reunaehdot, kuten taloudelliset resurssit on tunnistettava sekä hyödynnettävä alueen ja sen asukkaiden parhaaksi. Kyvykkyys ja kyvykkyyden osoittaminen on hanketyössä hyvin keskeinen osa-alue. Hanke ja hankeyhteistyö perustuu organisaatioiden erilaiselle osaamiselle ja yhteisille kyvyille sekä tahdolle havaita kehittämismahdollisuudet ja hyödyntää ne. Kumppanuus Henki ja elämä -hankkeessa Meän talon ja Lapin AMK:n välillä rakentui yhteisille sosiaalisille ja kulttuurisille resursseille, kuten alue- ja paikallistuntemukseen ja yhteiseen kiinnostukseen luontoperusteisten toimintamallien ja toiminnan kehittämiseen. Myös yrittäjyhteistyön mahdollisuudet nähtiin mahdollisuutena toiminnan kehittämiseen ja siten inhimillisen osaamisresurssin lisäämiseen alueella. Meän talon kuntoutuksellinen asiantuntemus, yhteistyö- ja kehittämisosaaminen ovat olleet keskeisiä resursseja hanketoimenpiteiden läpiviemisessä ja kehittämistyössä.

Meän talo on toiminut osin itsenäisesti hankkeen yrittäjätöntekijöiden kanssa raportoiden ja kehittäen arjen hyvinvointi- ja kuntoutustyötä hankkeen kehittämistyön puitteissa. Hankkeen kehittämistyön osalta kumppanuusyhteistyössä on toteutettu laajasti hankesuunnitelman mukaisia luontoperusteisia ja taidelähtöisiä toimintoja. Hanketyössä on kerätty kattavasti kehittämispalautetta sekä työntekijöiltä, yrittäjiltä että hankkeen kohderyhmältä Meän talon toiminnan piirissä. Alustavien koontien mukaan tehtyjä kokeiluja ja rakentunut yhteistyöverkosto jää osin toimintaan myös hankkeen päättymisen jälkeen. Hankkeen yksittäisiä toteutuksia esitellään Tornio-päivillä toukokuun toisella viikolla [Tornio-päivät - Tornio](#) - Tornio Meän talolla.

Yhteenkuuluvuus on yksilö- tai yhteisötason kokemus kuulumisesta yhteen. Yhteenkuuluvuus yksittäisessä hankkeessa rakentuu vähitellen vuorovaikutuksen ja yhteisen työskentelyn myötä. Yhteistyötä ylläpitäviä rakenteita voivat olla myös yhtymäkohdat laajempiin, alueellisiin strategioihin. Yhteisesti sovitut tavoitteet rakentavat yhteistä toimintaa ja vuorovaikutusta.

(Lahdenperä 2023, 64.) Meri-Lapissa meitä yhdistävät muun muassa sekä Lappisopimus sekä organisaatioidemme omat strategiat, jotka liittyvät alueellisen hyvinvoinnin kestäväan edistämiseen sekä tulevaisuutta ennakoivaan yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon (kts. Lappisopimus 2022-2025; Lapin Ammattikorkeakoulun strategia). Hanketoiminta on alueella vallitsevien strategioiden mukaista ja siihen jatkossakin liitettävää toimintaa. Aktiivinen kumppanuus syntyy yhteistyömuotojen joustavasta yhdistämisestä lukitun ja yhtenäisen toimintatavan sijaan (Lahdenperä 2023, 64.)

Lopuksi

Kolmas sektori ja sen tekemä vapaaehtoistyö kannattelee yhteiskuntaa tavoilla, joita yksityinen tai julkinen sektori eivät voi täysin korvata. Kolmas sektori on niin sanottu yleishyödyllinen toimija eikä se varsinaisesti tavoittele taloudellista voittoa. Järjestöjen toiminnassaan luomat yhteisöt ja järjestötoimijoiden asiantuntemus on kuitenkin tärkeä resurssi kehittämistoiminnalle, johon erityisesti koulutusorganisaatioilla on osaamista. Kehittämistoiminta ei kuitenkaan aina ole neutraalia kehittämistä, vaan voi tapahtua eri intressien sävyttämässä ympäristössä. Kehittämällä pyritään aina jonkinlaiseen tunnustettuun päämäärään. (Toikko & Rantanen 2009, 45.) Alueen toimijoiden käytettävissä olevat resurssit on mahdollista tunnistaa ja valjastaa yhteiseen käyttöön alueen asukkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi ja alueen elinvoiman edistämiseksi. Näiden lisäksi ne edistävät organisaatioiden osaamisen kehittymistä.

Hanketyössä yhdistyksellä on mahdollista vahvistaa erityisesti omaa inhimillistä resurssiaan kehittämistyön myötä. Resurssien jakaminen toimijoiden kesken molempiin suuntiin: hankkeelta ja sen toteuttajataholta järjestöön ja järjestöstä hankkeeseen päin on tehty suunnitelmallisesti ja hyvässä hengessä. Henki ja elämä -hankkeessa kehittämistavoitteina ovat olleet luontoperustaisten menetelmien kehittäminen ja kokeilu eri julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhdyspinnassa. Tavoitteena on ollut luoda myös uusia toimeentulomahdollisuuksia yrityskenälle, joka on tuonut toteutuneelle yhteistyölle myös taloudellisia sisältöjä ja merkityksiä. Hankkeen olennaisia resursseja ovat kuitenkin olleet inhimilliset resurssit ja niiden vahvistaminen: osaamiseen ja sosiaalisiin rakenteisiin liittyvä toiminta, joilla hanketoteutus on ylipäätään ollut mahdollista.

Yhteisenä tavoitteenamme on ollut luontoperusteisten sosiaalisten kuntoutusmenetelmien osaamisen vahvistaminen sekä tietoisuuden lisääminen niiden mahdollisuuksista

mielenterveyskuntoutujan toipumisessa. Tämä kaikki on vaatinut toimijoiden välillä koordinoitua, kokeiluja, yhteistyötä sekä resurssien ja osaamisen yhdistämistä. Paikallisiin tarpeisiin vastaavalla kehittämissyhteistyöllä olemme kohtauttaneet yrityskehittämistä ja järjestöjä luonto- ja maatilapalveluiden sekä taiteen toimijoiden toimialoilla ja kehittäneet hankkeen ostopalvelutoteuttajien toimeentulomahdollisuuksia sekä luoneet yritystahojen mukaan tuoman asiantuntemuksen myötä luontoperustaisia toimintamalleja kuntoutustyöhön. Hanketoiminnan kehittämistyön tulokset ovat jatkossa käytettävissä resurssina paitsi hankkeessa mukana olleille tahoille, myös muille alan ja alueen toimijoille.

Lähteet:

Ahola, M. & Myllykangas, T. (toim.) 2017. Yhdessä oppien, asiantuntijuutta jakaen. Järjestöt ja oppilaitokset sosiaali- ja terveysalan koulutusta kehittämässä. Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry. Luettu 19.1.2023. [lapin_sotu-yhdessä_oppien_asiantuntijuutta_jakaen_web.pdf \(lappilaiset.fi\)](#)

Deci, E. & Ryan, R. 1985. Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. New York: Plenum.

Grönlund, H. & Seppälä, T. 2021. Onko sektorilla väliä? Julkisen sektorin ja kolmannen sektorin toimijoiden ylläpitämisen matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen keskinäiset erot ja yhtäläisyydet. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2021:58, 430-444. Luettu 17.1.2023. [Onko sektorilla väliä? Julkisen sektorin ja kolmannen sektorin toimijoiden ylläpitämien matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen keskinäiset erot ja yhtäläisyydet | Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti \(journal.fi\)](#)

Kellokumpu, S. 2017. Järjestöt tarjoavat oppimisen moninaisuuden. Teoksessa Yhdessä oppien, asiantuntijuutta jakaen. Järjestöt ja oppilaitokset sosiaali- ja terveysalan koulutusta kehittämässä. Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry. Luettu 19.1.2023. [lapin_sotu-yhdessä_oppien_asiantuntijuutta_jakaen_web.pdf \(lappilaiset.fi\)](#)

Lahdenperä, S. 2023. Vapaaehtoistoimintaa vahvistamalla kohti ikääntyvän yhteiskunnan mahdollisuuksia. Vapaa! -Fri! –hankkeen toimenpideraportti. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:1. Luettu 17.1.23. [Vapaaehtoistoimintaa vahvistamalla kohti ikääntyvän yhteiskunnan mahdollisuuksia : Vapaa!-Fri! –hankkeen toimenpideraportti - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Lapin Ammattikorkeakoulun strategia. 2022.

Lappi-Sopimus. 2021. Lapin maakuntaohjelma 2022-2025. 2022. Lapin Liitto.

Peltoniemi, J.; Eronen, A.; Haikari, J.; Inkinen, A. Litmanen, T.; Londén, P.; Ruuskanen, P. & Suoknuuti, J. 2022. Järjestöbarometri 2022. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Luettu 17.1.2023. [SOSTE-julkaisut-2022-10-05-Jarjestobarometri-2022.pdf](#)

Reeve, J. 2018. Understanding motivation and emotion. 7th edition. Hoboken, NJ: Wiley.

Ruuskanen, P; Jousilahti, J; Faehnle, M; Kuusikko, K; Kuittinen, O; Virtanen, J. & Strömberg, L. 2020. Kansalaisyhteiskunnan tila ja tulevaisuus 2020-luvun Suomessa, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:47. Luettu 17.1.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-918-9>.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampereen yliopistopaino. Luettu 20.1.2023. [Tutkimuksellinen kehittämistoiminta : näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon - Trepo \(tuni.fi\)](http://tuni.fi/tutkimuksellinen_kehittamistoiminta_nakokulmia_kehittamisprosessiin_osallistamiseen_ja_tiedontuotantoon)